
TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Lødingen kommune – Lødingen barneskole

11.12.2015

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Lødingen kommune – Lødingen barneskole	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler.....	4
2.2 Tema for tilsynet.....	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	5
3.1 Rettslige krav	5
3.2 Fylkesmannens undersøkelser	7
3.3 Fylkesmannens vurderinger.....	8
3.4 Fylkesmannens konklusjon.....	10
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	10
4.1 Rettslige krav	10
4.2 Fylkesmannens undersøkelser	11
4.3 Fylkesmannens vurderinger.....	113
4.4 Fylkesmannens konklusjon.....	13
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	14
5.1 Rettslige krav	14
5.2 Fylkesmannens undersøkelser	14
5.3 Fylkesmannens vurderinger.....	15
5.4 Fylkesmannens konklusjon	15
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	16
6.1 Rettslige krav	16
6.2 Fylkesmannens undersøkelser	17
6.3 Fylkesmannens vurderinger.....	17
6.4 Fylkesmannens konklusjon.....	18
7. Frist for retting av lovbrudd	18
8. Kommunens frist til å rette	19
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget	20

Sammendrag

Tema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2014 – 2017 felles nasjonalt tilsyn med temaet *Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen*. Tilsynet er delt inn i fire under-tema: skolens arbeid med opplæringen i fag, individuell undervisningsvurdering i fag, spesialundervisning og særskilt språkopplæring. Fylkesmannen foretar nå tilsyn over dette tema med Lødingen kommune, der Lødingen barneskole er valgt ut for stedlig tilsyn. Det overordnede målet for tilsynet er å bidra til at alle elever i grunnsopplæringen får et godt utbytte av den opplæringen som tilbys. Formålet med tilsynet er å sjekke om skolen følger opplæringsloven med forskrifter, og å bidra til bedre regelforståelse og regelletterlevelse i kommuner og skoler.

Gjennomføring

I mars 2015 ble det gjennomført veiledning for skoleeier og skoleledere i Vesteråls-regionen, hvor også Lødingen kommune var representert. I dette møtet ble det informert nærmere om tema og bakgrunn for tilsynet. Veiledningsmaterieell samt egenvurderingsskjema i verktøyet REFLEX ble også presentert.

Etter varsel om tilsyn har skolen sendt inn egenvurderingsskjema med understøttende dokumentasjon for skoleledelsen og for lærere. Fylkesmannen har gjennomført stedlig tilsyn ved Lødingen barneskole hvor skolens ledelse og utvalgte lærere ble intervjuet. Fylkesmannen har også hatt samtaler med representanter fra FAU og elever fra skolens elevråd, 5.-7.trinn.

Avdekkede lovbrudd

I Lødingen kommune, Lødingen barneskole, har Fylkesmannen avdekket forhold som tilsier at praksis må endres, jf. kap.7 i rapporten.

- Rektor sikrer ikke at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringa, og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.
- Skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte for hvordan lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål opplæringen knyttes til, og for hvordan elevene blir kjent med hva som vektlegges i vurderingen.
- Lødingen kommune må påse at elever med rett til særskilt språkopplæring, også får vurdert behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

For øvrig viser vi til våre vurderinger og konklusjoner i kapittel 3-6 i rapporten.

Status på rapporten og veien videre

Denne tilsynsrapporten inneholder Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner fra tilsynet.

Fylkesmannen gir nå Lødingen kommune endelig frist til å rette opp de ulovlige forholdene avdekket i tilsynet. Dersom forholdene ikke rettes innen rettefristen fastsatt i denne tilsynsrapporten, vil Fylkesmannen vedta *pålegg om retting*.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 03.09.15 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen ved Lødingen barneskole i Lødingen kommune.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-2017 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmaterie¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Kommunen er derfor adressat for denne tilsynsrapporten.

I tilsynsrapporten er det fastsatt frist for retting av lovbrudd som er avdekket under tilsynet. Fristen er 18.03.2016. Dersom lovbrudd ikke er rettet innen fristen, vil Fylkesmannen i Nordland vedta pålegg om retting med hjemmel i kommuneloven § 60 d. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som enkeltvedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

2. Om tilsynet med Lødingen kommune – Lødingen barneskole

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap.10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovligstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som lovbrudd, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: *skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen*. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

Vurdering av behov for særskilt språkopplæring Tilsynet skal bidra til at kommunen som skoleeier sørger for at elevene:

---

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/Tilsyn/Tilsyn/Rettleiingsmaterieill-for-felles-nasjonalt-tilsyn-2014-2017/>

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen
- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Lødingen kommune ble åpnet gjennom brev av 03.09.2015. Kommunen er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c. Ved Lødingen barneskole ble følgende fag valgt ut for tilsyn: matematikk, mat og helse og naturfag, alle på 5.-7.årstrinn.

Skolens egenvurderinger med understøttende dokumentasjon ble oversendt Fylkesmannen innen fristen. Fylkesmannens stedlige tilsyn ble gjennomført på Lødingen barneskole 20.10.2015 med åpningsmøte i forkant av intervjuer. Her var også kommunalsjef og rådmann til stede. Elevrådet, med elever fra 5.-7.trinn, ble hørt i samtale samme dag. I tillegg ble det avholdt møte med fire representanter fra FAU 19.10.2015.

Lødingen kommune ved kommunalsjef, rektor og spesialpedagogisk ansvarlig har i videokonferansemøte med Fylkesmannen den 30.11.2015 kommentert på den foreløpige tilsynsrapporten. I møtet ble misforståelser og uklarheter rettet opp. I telefonsamtale med kommunalsjef ble kommunens rutiner vedrørende tospråklærere avklart. Ved utgangen av frist for tilbakemeldinger, er det ikke kommet fram ytterligere momenter i forbindelse med tilsynet.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på skriftlig dokumentasjon og opplysninger fra intervju, se vedlegg.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 2-3.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring, hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse, og hva som er grunnlaget for vurderingen.

Underveisvurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-2. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen, hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, og hva som er grunnlaget for denne vurderingen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene for fagene. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer en prestasjon. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Kravet til at dette skal være kjent, innebærer noe mer enn at informasjonen er tilgjengelig for elevene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. For de fleste fag i grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. Opplæringsloven § 5-5 hjemler at en elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal da fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). I slike tilfeller må skolen sikre at elevens opplæring dekker de individuelle målene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/kommunen gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilrådning om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når den avviker fra LK06, og skolen må ha en implementert rutine som sikrer at tilbudet om spesialundervisning ses i sammenheng med den ordinære opplæringsplanen (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for

opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en skriftlig fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lødingen barneskole har 137 elever på 1.-7.trinn og totalt 16 lærere. Skolen deltar i pulje 6 i den nasjonale satsingen *Vurdering for læring*, som blir avsluttet høsten 2016. Rektor er alene i ledelsen, men har gode støttespillere i kollegiet. Lærerne er fra dette skoleåret organisert på team, 1.-4. trinn og 5.-7.trinn. Skolen har en aktivitetsplan som gir oversikt over ulike aktiviteter og arrangementer gjennom skoleåret samt frister for å ha skrevet IOP, avholdt klasseforeldremøter, elevsamtaler og kontaktmøter. I tillegg går det fram av planen tidspunkt og klassetrinn for ulike kartleggingsprøver, samt de nasjonale prøvene og elevundersøkelsen. Planen angir også hvem som er ansvarlig.

Gjennom tilsynet kom det fram at det i kollegiet har vært gjennomgang av, og mange diskusjoner rundt LK06 og kompetansemålene. Videre går det fram at det er brukt mye tid på å komme fram til og videreutvikle planene ved skolen. Dette arbeidet er gjort på planleggingsdager og i skolens fellestid. Rektor setter frister for når planene skal være ferdige.

En av planene skolen har utarbeidet er *gjennomgående planer* for fagene matematikk, norsk og engelsk. Disse viser kompetansemålene fordelt på årstrinn, og skal være med på å sikre at faget vil dekke alle kompetansemål på hovedtrinnet. Slike planer skal utarbeides for alle fag. Det blir ofte drøftet med lærerne at de ikke skal la seg styre av læreboka, og at de er bevisste på at det er de nasjonalt fastsatte målene i LK06 som skal styre opplæringa. Dette ble bekreftet under det stedlige tilsynet.

I tillegg blir det hver høst utarbeidet en årsplan for hvert klassetrinn på tvers av fag, som blant annet skal gi rom for tverrfaglighet. Skolen ser at det fortsatt er stor forskjell på planene for de ulike fagene. Rektor redegjør imidlertid for at de er godt i gang med arbeidet, og at de fortløpende arbeider med å forbedre og fullføre planene fag for fag. Skolen har foreløpig ingen fast mal for årsplanene, men ledelsen har et framtidig ønske om dette.

Alle klasser har arbeidsplaner for en uke av gangen. De blir levert ut i to eksemplarer til hver elev, ett til eleven og ett til heimen, og de blir i tillegg lagt på skolens hjemmeside. Det er en felles mal for 1.-4.trinn, og en for 5.-7.trinn. Ledelsen har satt som krav at læringsmål i alle fag skal komme fram på klassenes arbeidsplaner, noe som også kom fram som en felles forståelse gjennom tilsynet.

I tilsynet ble det vist til at skolens deltakelse i *Vurdering for læring* (VFL) har vært god drahjelp i arbeidet med de lokale læreplanene og bruken av læringsmål på arbeidsplaner/ukeplaner, samt i forbindelse med arbeidet med vurderingskriterier og måloppnåelse for elevene. Det kom fram at alle lærere er kjent med disse prinsippene gjennom VFL, men at praksis ved skolen fortsatt er ulik. Rektor redegjør for at hun blant annet vil gjenoppta klassevandring for å kunne veilede lærerne videre i arbeidet.

Til tross for krav fra skolens ledelse om målformuleringer på elevenes arbeidsplaner fant vi, ved gjennomgang av arbeidsplaner på mange trinn, at de «praktisk-estetiske» fagene gjennomgående mangler målformuleringer. For øvrig ble det presentert eksempler på arbeid med vurderingskriterier og måloppnåelse i enkeltfag som er i tråd med forskrifta. Rektor forventer at lærer klargjør mål for timen i starten av undervisningsøkta. Enkelte lærere starter timen med å skrive mål på tavla og gjennomgår dem så muntlig, mens andre bare gjennomgår mål muntlig.

Skolens innarbeidede framgangsmåte med elevsamtaler i forkant av kontaktmøter viser at man i disse møtene har fokus på læringsmål samt vurderingskriterier og måloppnåelse for den enkelte elev.

Kommunen har et interkommunalt samarbeid med Pedagogiskpsykologiske distrikts-tjeneste (PPD), og egen veileder derfra har ukentlig fast møtetid ved Lødingen barneskole. Når det gjelder elever med vedtak om spesialundervisning redegjør skolen for sine rutiner. *Organisering av spesialundervisningen* er et dokument som viser de ulike parters ansvar for spesialundervisningen, og rektor bekrefter at hun og skolens spesialpedagogisk ansvarlige bruker det i arbeidet. Dokumentet ligger på skolens intranettside, men det er likevel ikke kjent i kollegiet.

Det er et tett samarbeid mellom rektor og spesialpedagogisk ansvarlig i forarbeidet til IOP og enkeltvedtak. Spesialpedagogisk ansvarlig har et særskilt ansvar for å ha oversikt over hvem som skal ha et spesialpedagogisk tilbud, og for å dra i gang arbeidet med IOP med innhold og frister. Fristen kommer også fram i skolens aktivitetsplan. Selve IOP-en blir skrevet i samarbeid mellom kontaktlærer og lærer som har spesialundervisning, som i hovedsak er spesialpedagogisk ansvarlig. Det finnes egne maler både for enkeltvedtak og IOP. Det kom fram i tilsynet at elevens foresatte er informert og involvert i arbeidet rundt IOP og opplegget for spesialundervisningen.

Alle elever med sakkyndig vurdering, får individuell opplæringsplan (IOP). IOP blir utarbeidet etter at eleven har fått sakkyndig vurdering og enkeltvedtak om spesialundervisning er fattet, og på bakgrunn av disse to dokumentene.

I tilsynet kom det fram en omforent forståelse blant personalet at elever med vedtak skal ha tydelige mål i sin individuelle opplæringsplan. Særlig viktig er dette dersom eleven har avvik fra LK06. Rektor sikrer dette ved å være tett på i arbeidet, og at hun leser igjennom målene i den enkelte IOP.

Spesialundervisning blir forsøkt samordnet med klassens planer gjennom samarbeid mellom klasselærer og lærer som har spesialundervisning. Samordningen kan gå på å holde seg til klassens tema, men med tilpasninger ut fra den enkelte elevs behov. Det forekommer at spesialundervisningstimer i ett fag blir avholdt når klassen har et annet fag.

3.3 Fylkesmannens vurderinger

Gjennom det fokus skoleledelsen har hatt i kollegiet til bruk av LK06' kompetansemål, og det arbeidet med lokale læreplaner skolen allerede har gjort, ser Fylkesmannen at skolen er på vei i riktig retning. Rektor har organisert skolen i team, og har satt av tid til å lage lokale planer – blant annet årsplaner i fag og arbeidsplaner med målformuleringer. Kompetanse- og læringsmål er ofte tema på agendaen i kollegiet. Likevel kom det fram ulikheter i praksis; Det er store forskjeller mellom årsplanene i fag, og hvordan kompetansemålene kommer fram i planene. Når det gjelder de «praktisk-estetiske» fagene framkom det bare unntaksvis mål på elevenes arbeidsplaner. Fylkesmannen

finner det imidlertid sannsynliggjort at undervisningspersonalet er kjent med og bruker kompetansemålene fra LK06 i tilrettelegging og gjennomføringen av opplæringen. Lødingen barneskole er i gang med det lokale læreplanarbeidet, men har fortsatt en vei å gå for å ferdigstille dette arbeidet for alle fag. Skolen bør også legge de lokale læreplanene på skolens hjemmeside, slik at de er tilgjengelige for elever og foresatte. Det er ikke tilstrekkelig at tema og mål for opplæringen, samt de kompetansemål opplæringen rettes mot, bare blir gjennomgått på det første klasseforeldremøtet om høsten.

Forskrift om individuell vurdering og underveisvurdering gjenspeiles i prinsippene for *Vurdering for læring*. At skolen deltar i den nasjonale satsingen, legger til rette for at skolen vil ha en felles forståelse for følgende prinsipper: Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen, hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, og hva som er grunnlaget for denne vurderingen. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer en prestasjon. Fylkesmannen ser at det i enkeltfag arbeides i tråd med forskrifta både med mål, vurderingskriterier og kjennetegn på måloppnåelse. Rektors ønske om å ta opp klassevandring, vil være med på å øke den enkelte lærers kompetanse og bevissthet rundt egen vurderingspraksis. Når de «praktisk-estetiske» fagene organiseres slik at det blir tilfeldig om elevene blir gjort kjent med hvilke mål de arbeider mot eller blir vurdert etter, vurderer Fylkesmannen det slik at dette ikke er sikret av rektor for alle fag.

I forlengelsen av dette, mener vi at skolen i det planlagte arbeid med de lokale læreplanene, vil ivareta kravet om at opplæringen dekker alle kompetansemål i LK06. Når det gjelder om opplæringen også dekker målene i elevens IOP, sannsynliggjør skolens innarbeidede framgangsmåte rundt det spesialpedagogiske arbeidet dette.

Fylkesmannen har ikke fått lagt fram noen skriftlig nedfelte rutiner med unntak av dokumentet *Organisering av spesialundervisningen*, som bare er kjent av rektor og spesialpedagogisk veileder. Det er usikkert om dette dokumentet er tatt opp med skoleeier eller blitt presentert for skolens brukerorganer. Lødingen barneskole synes imidlertid å ha en innarbeidet framgangsmåte når det gjelder arbeidet med elever med rett til spesialundervisning. Det tette samarbeidet mellom rektor og spesialpedagogisk ansvarlig, sikrer at elever med sakkyndig vurdering blir ivaretatt. Samtidig framgår det at spesialpedagogisk ansvarlig i stor grad er med på å utarbeide IOP i samarbeid med elevens kontaktlærer. Dette sikrer at det er samsvar mellom sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og elevens IOP.

Fylkesmannen minner om at enkeltvedtaket skal bygge på sakkyndig vurdering, og at elevens rettighet følger av vedtak om spesialundervisning. Enkeltvedtak er regulert av forvaltningsloven; Det er et dokument unntatt offentlighet hvor det stilles en del krav til innhold og form. Det skal klart og tydelig vise hva slags opplæringstilbud eleven skal ha, hva elevens behov er og hva som er et forsvarlig opplæringstilbud. Vi ser at *unntatt offentlighet* i de vedtak om spesialundervisning vi har mottatt, mangler. I den forbindelse anbefaler vi at kommunen går gjennom sine saker for enkeltvedtak for å rette opp eventuelle mangler. Vi viser til veilederen *Spesialundervisning* kap.7, punkt 7.2 *Krav til innholdet i enkeltvedtaket*: <http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Veilederene-i-fulltekst/Spesialundervisning/Retten-til-spesialundervisning/>

Elever med spesialundervisning skal ha det samme totale timetallet som øvrige elever, det er derfor viktig at skolen har dette i minnet, slik at elever som blir tatt ut fra klassen i enkelttimer for å få spesialundervisning i et fag, ikke mister opplæring i et annet fag.

Fylkesmannen bemerker at skolen må ha et avklart skille mellom spesialundervisning og tilpasset opplæring. Inntil en elev har fått sakkyndig vurdering og deretter enkeltvedtak, har skolen ikke anledning til å gi spesialundervisning. Skolen må i slike tilfeller huske at de har en plikt til å gi eleven tilpasset opplæring fram til en sakkyndig vurdering om spesialundervisning foreligger.

Siden Lødingen barneskole har få skriftlige rutiner, - dog innarbeidede framgangsmåter, vil systemet være personavhengig og dermed sårbart. Det er Fylkesmannens anbefaling at en del av skolens rutiner blir nedfelt skriftlig, og gjort tilgjengelig/kjent for skolens kollegium. Dette som et ledd i skolens forsvarlige system, jf. opplæringsloven § 13-10.

3.4 Fylkesmannens konklusjon

Rektor ved Lødingen barneskole sikrer at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i faget. Videre sikrer rektor at opplæringen samlet dekker alle kompetansemål på hovedtrinnet /i faget, samt individuelle mål i IOP.

Rektor sikrer ikke at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringen og hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse.

Lødingen barneskole ivaretar elevens rett til spesialundervisning, og skolen har en rutine for å involvere de foresatte i dette arbeidet.

Skolens ledelse fatter vedtak om spesialundervisning på bakgrunn av sakkyndig vurdering, og danner grunnlaget for utarbeidelse av elevens IOP. Skolen må sørge for at enkeltvedtaket er i tråd med forvaltningsloven. Spesialundervisning må komme i gang først når retten til slik undervisning framkommer i et enkeltvedtak for eleven.

4. Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettleiding til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-2.

Underveisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskrifta § 3-11. Underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av underveisvurderingen.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet. Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av underveisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen og gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Det er ikke satt krav til hvilken form vurderingen skal ha. Vurderingen kan derfor både være skriftlig og muntlig. Fra og med 8. årstrinn og i videregående opplæring skal elevene få vurderingen uten karakter midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet.

Fra 8. årstrinn og i videregående skole skal elevene i tillegg ha halvårsvurdering med karakter midt i opplæringsperioden, og på slutten av året dersom faget ikke blir avsluttet.

Skolen må gjennomføre halvårsvurdering uten karakter på riktig tidspunkt og ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærernes vurdering har et innhold i samsvar med forskrifta.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en skriftlig og innarbeidet fremgangsmåte for at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskrifta.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser

Praksis ved Lødingen barneskole er at elevene får ukas læringsmål for de fleste fagene på ukeplanen/arbeids- og lekseplanen /arbeidsplanen. Målene er læringsmål brutt ned fra LK06. Målene kan også bli formidlet i klasserommet i starten av den enkelte time, ved at

de blir skrevet på tavla eller formidlet muntlig. Arbeidsplan for ei uke blir levert ut i papirform på mandag, men blir lagt på skolens hjemmeside fredag i forkant. Det er en innarbeidet praksis at det skal gjøres på denne måten.

Hver høst utarbeider klasselærerne en årsplan som blir gjennomgått på det første klasseforeldremøtet i skoleåret. Den blir ikke gitt ut til elever eller foreldre, eller gjort tilgjengelig ved at den ligger på skolens hjemmeside. Kompetansemålene blir brukt i halv-/årsplanlegginga, men blir ikke synliggjort i selve årsplanen, de kommer imidlertid fram i skolens *gjennomgående plan* for 5.-7.trinn i fagene matematikk, norsk og engelsk. Årsplanene for hvert fag er ulikt laget; for eksempel inneholder naturfag 7. trinn både kompetansemål og delmål, samt en emneplan som inneholder kriterier for lav, middels og høy måloppnåelse. I intervjuene kom det fram at skolen er på vei i arbeidet med å synliggjøre kompetansemål med vurderingskriterier og kjennetegn på måloppnåelse i alle fag, men at de fortsatt har en jobb å gjøre.

Mange av lærerne ved skolen veileder elevene på hva som blir lagt vekt på i vurderingen. Gjennom tilsynet går det fram at det er ulik praksis i personalet, både i fag og på trinn. Noen gjør dette gjennom skriftlig utarbeidelse av kriterier, noen har muntlige samtaler med elevene, og andre får elevene med på å lage mål. Videre går det fram at enkelte elever vet hva som blir forventet av dem, de får råd og veiledning, mens for andre er dette helt ukjent. Det er ingen felles, nedfelt rutine ved skolen for dette arbeidet.

Jevnlig tilbakemelding og veiledning blir i stor grad gjort muntlig i det daglige arbeidet. I tillegg skjer det når lekser og arbeidsbøker blir kontrollert og rettet, gjennom jevnlig samtaler og i ukesluttprøver. Det er ingen felles praksis ved skolen for arbeidet, og det er dermed opp til den enkelte lærer hvordan man gir tilbakemelding og veileder elevene.

Halvårsvurdering i fag skjer to ganger per år, sent høst og vår, ved at alle elevene får en skriftlig halvårsvurdering i forbindelse med kontaktmøtene. Rektor gir muntlig frist for når disse møtene skal være gjennomført, og de skal alltid være avholdt innen utgangen av november og utgangen av april. I tillegg går fristene fram av skolens aktivitetsplan. I forkant av kontaktmøter der elev og forelder møter, får alle elevene et egenvurderingsskjema som fylles ut i samråd med hjemmet. Gjennom skjemaet og elevsamtalen får elevene vurdere sitt eget læringsarbeid og komme med forslag til hvordan de kan arbeide videre for å øke sin egen kompetanse. Skjemaet er videre utgangspunkt både for elevsamtalen og for kontaktmøtet, hvor elevens faglige ståsted og framovermelding til slutt blir skriftliggjort og signert av lærer, elev og forelder.

Skolen har en felles mal for gjennomføringen av disse møtene, og felles praksis er at alle lærere gir en skriftlig vurdering på hver elev i sitt fag. Denne vurderingen blir sammenfattet med elevens egenvurdering. Lærers vurdering inneholder også veiledning i hvordan elevene skal kunne øke sin kompetanse. For elever med IOP blir det gjennomført elevsamtale og kontaktmøte på lik linje med de andre elevene, men de har gjerne flere møter i tillegg i løpet av skoleåret.

Egenvurdering er et viktig prinsipp i *Vurdering for læring*, og Lødingen barneskole kom i høst i gang med arbeid med dette prinsippet. Flere lærere på ulike trinn lar elevene vurdere seg selv. Denne egenvurderingen skjer igjennom flere typer vurdering, fra avkryssing på ukeplan for de minste elevene, til retting og vurdering av hverandres prøver for de største. I matematikk har Fylkesmannen mottatt eksempel på egenvurderingsskjema som er hentet fra læreverket i faget, og vi har også fått eksempel på ukesluttprøve hvor eleven får teste seg selv i målene for tre ulike fag. Prinsippet om egenvurdering er under utprøving, men er per i dag ikke en innarbeidet rutine ved

skolen. Egenvurdering kommer inn i daglige samtaler mellom lærer og elev samt i de to årlige elevsamtalene. Dette går imidlertid fram som en felles praksis ved skolen.

For elever med vedtak om spesialundervisning går det fram av IOP-en når eleven skal bli evaluert, deriblant årsrapport om våren. Skolen har en egen mal for årsrapporten hvor man vurderer elevens oppnåelse av mål nedfelt i IOP. Skolen har satt frist i aktivitetskalenderen for når årsrapport på elevens IOP skal være ferdig.

4.3 Fylkesmannens vurderinger

Ved Lødingen barneskole blir elevene gjort kjent med mål gjennom ukeplan og/eller gjennom muntlig presentasjon. Noen lærere velger også å gjøre elevene kjent med mål for time ved å skrive dem på tavla. Det er uklart om lærerne kontrollerer om eleven har forstått betydningen av målformuleringene. Rektor er kjent med at det er variasjoner i om og hvordan elevene blir gjort kjent med kompetansemålene. Vi ser at dette i hovedsak gjelder de «praktiske-estetiske» fagene. Intervjuer bekrefter at skolen her har et arbeid å gjøre.

Det samme gjelder om elevene blir gjort kjent med hva det legges vekt på i vurderingen. Å gi eleven tilbakemelding på hva han/hun mestrer, samt å veilede eleven på hvordan han/hun kan øke sin kompetanse, er ivarettatt av lærerne ved skolen. Fylkesmannen bemerker imidlertid at alt dette henger sammen; man må først ha kommunisert målet, så identifisert ståsted/hva eleven mestrer, for til slutt kunne veilede eleven på veien mot målet.

Fylkesmannen mener det er uheldig og sårbart dersom det er opp til hver enkelt lærer å avgjøre om og hvordan man velger å kommunisere mål for timene til elevene. Den skadelidende part her vil være elevene. Samtidig holder skolen på med dette arbeidet, og det er et uttalt mål fra rektor om at dette snart skal være en felles innarbeidet framgangsmåte for hele personalet.

Skolen har en felles rutine på elevvurdering i forbindelse med elevsamtalen og det påfølgende kontaktmøtet. Ut over dette finner ikke Fylkesmannen en felles forståelse og praksis for fortløpende å involvere elevene i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling. I tilsynet har vi imidlertid fått bekreftet og sett eksempler på hvordan dette blir gjort av enkeltlærere ved skolen. Rektor har et tydelig uttalt mål om at også dette vil være en implementert rutine for alle lærerne i nær framtid.

Gjennom tilsynet går det fram at skolen har implementerte rutiner for halvårsvurdering. Den blir gitt i kontaktmøter to ganger i året, i november og i mai, og Fylkesmannen finner at den er i tråd med forskrift for halvårsvurdering.

Skolens mal sikrer at årsrapporten for IOP inneholder organisering, oversikt over opplæringen, vurdering av elevens utvikling, arbeidsmetoder og organisering, samt om eleven har et videre behov for spesialundervisning. Fylkesmannen vurderer malen som tilfredsstillende.

4.4 Fylkesmannens konklusjon

Lødingen kommune, ved Lødingen barneskole, har ikke en innarbeidet framgangsmåte for hvordan lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål opplæringen knyttes til.

Skolen har heller ikke en felles innarbeidet framgangsmåte for hvordan elevene blir kjent med hva som vektlegges i vurderingen.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lærerne ved Lødingen barneskole vurderer løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Dette blir blant annet gjort gjennom observasjoner i timene og resultater på prøver/kartleggingsprøver. Dersom en lærer er bekymret for en elevs utvikling, blir det satt inn tiltak innenfor tilpasset opplæring og man forsøker på den måten å se om dette kan hjelpe eleven. For å få tips og råd til dette arbeidet kan lærerne kontakte skolens spesialpedagogisk ansvarlige. Hun kan hjelpe lærerne med å foreslå tiltak i forhold til læringsmiljø og annen tilrettelegging gjennom tilpasset opplæring. Det er lav terskel for å ta kontakt med henne.

Framgangsmåte for systematisk og løpende å vurdere om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, er ikke nedfelt i en skriftlig rutine, men kommer fram som skolens praksis gjennom dokumentasjon og intervjuer.

Lødingen barneskoles spesialpedagogisk ansvarlige har som oppgave å følge opp elever som kan ha, og har rett til spesialundervisning. Det er kjent for hele personalet at skolens spesialpedagogisk ansvarlige kontaktes dersom man har bekymringer om en elev trenger spesialundervisning. Det er lav terskel for å ta kontakt med henne også i disse tilfeller. Skolen har en innarbeidet framgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning. Dokumentasjon og intervjuer bekrefter at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

Det foreligger en plan med rutinebeskrivelser, *Organisering av spesialundervisningen* som ligger på skolens intranettside, men den er kun kjent for rektor og spesialpedagogisk ansvarlig. Skolen bekrefter at det er kort vei til PP-tjenesten, og skolen gjør tilmelding dit ved behov.

5.3 Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen ser at Lødingen barneskole har en innarbeidet framgangsmåte i personalet som sørger for at lærerne løpende vurderer om skolens elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Dette synes å være kjent for samtlige av det pedagogiske personalet, og den blir bekreftet i intervjuer og gjennom dokumentasjon.

Siden skolen ikke har en skriftlig rutine for hvordan lærer systematisk og løpende skal vurdere om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, vil det kunne være tilfeldig hvilke forhold rundt eleven som blir vurdert av den enkelte lærer. En rutine skal sikre at flere forhold rundt eleven blir vurdert i slike tilfeller, deriblant skolens arbeidsmåter, lærers vurderingspraksis og elevens læringsmiljø.

Dersom en lærer er bekymret for om en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, setter lærer raskt i gang tiltak innenfor tilpasset opplæring. Det er lav terskel for å trekke inn spesialpedagogisk ansvarlig for å foreslå adekvate tiltak. Fylkesmannen er ikke tvil om at lærerne ved Lødingen barneskole melder behov til rektor dersom de oppdager at det er elever ved skolen som har behov for mer enn tilpasset opplæring.

Dokumentet *Organisering av spesialundervisning*, som bare omhandler ansvarsfordeling for spesialundervisning, er kun kjent for rektor og spesialpedagogisk ansvarlig. Fylkesmannen mener det kan være sårbart at det ikke er nedskrevet rutiner som omhandler spesialundervisning, og som er kjent for skolens pedagogiske personale. De rutiner som finnes på skolen som omhandler tema spesialundervisning, er basert på kjennskap, og blir således personavhengig.

Ved turnover av, eller ved sykdom blant nøkkelpersoner i personalet, for eksempel rektor og spesialpedagogisk ansvarlig, vil manglende skriftlige rutiner i verste fall gå ut over den enkelte elev med behov for spesialundervisning. Skriftlige rutiner vil også være til hjelp for nyansatte.

5.4 Fylkesmannens konklusjon

Lødingen barneskole har en innarbeidet framgangsmåte som sikrer at lærerne løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Skolen har også en innarbeidet framgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter og læringsmiljø blir vurdert for

eleven før tilpasset opplæring blir satt i gang. Skolen har derimot ikke en rutine for å se på lærerens vurderingspraksis i forbindelse med tilpasset opplæring.

Lødingen barneskole har en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor. Skolen gjør tilmelding til PP-tjenesten ved behov.

Fylkesmannen vil påpeke at selv om skolen har en innarbeidet framgangsmåte for tilpasset opplæring og spesialundervisning, er den sårbar fordi den er personavhengig og ikke nedfelt skriftlig. Dersom skolen står ovenfor situasjoner som nyansettelser, turnover eller langtidsfravær av ansatte, da spesielt skolens spesialpedagogisk ansvarlige eller ledelse, vil det være tilfeldig om elevens rettigheter blir ivaretatt.

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Kommunen har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskferdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskferdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser

I Lødingen kommune er det skolen som foretar elevens språkkartlegging og vurderer behov for særskilt språkopplæring. Lødingen barneskole gjennomfører en *velkomstsamtale* med alle nyankomne tospråklige elever. Siden eleven fra starten av blir plassert i en klasse etter alder, er det kontaktlærer som møter den nye eleven og dens foresatte til denne samtalen. Det blir brukt tolk, ofte via telefon, i de tilfeller det er nødvendig. Hensikten med denne samtalen er i første rekke å bli kjent med elev og foresatt(e), samt å kartlegge elevens bakgrunn, hvilke(t) språk eleven kan nyttiggjøre seg, og hva slags skolegang han/hun har hatt tidligere. I tillegg blir det gitt informasjon om at eleven vil få enkeltvedtak om særskilt norskopplæring. Det blir ikke vurdert om eleven har behov for morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring.

Praksis er at alle elever som kommer til Lødingen barneskole og som ikke kan norsk, får *Norsk2* fra ti timer i uka i begynnelsen og deretter minimum fem timer i uka. Timetallet varierer etter individuelle behov, men det gis særskilt norskopplæring inntil eleven kan følge ordinær norskundervisning. Det er i hovedsak to lærere ved skolen som har norskundervisninga med de tospråklige elevene, og man har funnet det hensiktsmessig å organisere elevene etter hans/hennes nivå på norskkunnskapene. Elevene blir stadig testet med små tester i norsk, mens i andre fag er det kontaktlærer som bestemmer hvilke tester elever skal delta på, og hvordan de eventuelt tilrettelegges. Enkelte lærere utarbeider en forenklet ukeplan for sine tospråklige elever. Skolen har utarbeidet et eget skjema som faglærere kan skrive inn vurdering av elevens faglige ståsted. Dette skjemaet ligger tilgjengelig og blir arkivert i elevmappen, og blir tatt med til kontaktmøtene på lik linje med alle andre elever, jf. pkt. 4.2 over.

Skolen er kjent med kartleggingsmateriellet som er utarbeidet av Utdanningsdirektoratet, og bruker dette for å finne ut om norskkunnskapene er gode nok for ordinær norskundervisning. Likevel kom det til uttrykk i tilsynet at dette materiellet er vanskelig å bruke. Skolen erkjenner i tilsynet at de ikke har gode nok rutiner for kartleggingen. Det ble videre uttalt at skolen er i gang med å forbedre rutinene ved å få på plass ansvarsfordeling, samt å få til bedre struktur på å følge opp elevenes mål. Det er ikke satt noen sluttdato for ferdigstilling av dette arbeidet.

Skolen fatter enkeltvedtak om særskilt språkopplæring for eleven ved oppstart av skolegangen på barneskolen, men det blir ikke fattet vedtak når eleven anses god nok i norsk til å kunne delta i ordinær undervisning.

6.3 Fylkesmannens vurderinger

Skolen har en innarbeidet framgangsmåte som i synes å være kjent for de involverte lærerne ved skolen. Det finnes ingen skriftlige rutiner for arbeidet rundt elever med rettighet etter opplæringsloven § 2-8. Av tilsynet går det fram at det ofte blir snakket om tospråkselevne og deres rettigheter og behov i kollegiet.

Skolen bruker gjennomgående begrepet *Norsk2* om *Grunnleggende norsk for språklige minoriteter*.

Det synes å være en omforent forståelse i skolen av at elev og foresatt(e) blir mottatt med en *velkomstsamtale* hvor elevens behov for særskilt språkopplæring blir vurdert.

Fylkesmannen finner at det er lovstridig at skolen ikke samtidig vurderer om eleven har behov for morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring.

Det uklart om skolen bruker det utarbeidede og tilgjengelige kartleggingsverktøyet fra Utdanningsdirektoratet systematisk, og dermed kan det virke som om avsjekk av elevens språkkompetanse i norsk blir noe tilfeldig. Fylkesmannen har ikke mottatt eksempler på øvrige tester skolen bruker på elevene med rett til særskilt språkopplæring, og kan derfor ikke si noe om innhold og omfang.

Vi minner her om Utdanningsdirektoratets ressurser på internett med hovedsiden:

<http://www.udir.no/Spesielt-for/Minoritetsspraklige-elever/>

Kartlegging og veiledning finnes på disse lenkene:

http://veiledninger.udir.no/flere/Grunnleggende%20norsk/www.udir.no/Upload/Brosjyrer/5/Veiledning_grunnleggende_norsk.pdf

http://veiledninger.udir.no/flere/Grunnleggende%20norsk/www.udir.no/Upload/Kartleggingsprover/5/UDIR_Kartleggingsmaterieell_bm_301007.pdf

6.4 Fylkesmannens konklusjon

Lødingen kommune ved Lødingen barneskole sikrer at elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål, får vurdert sitt behov for særskilt språkopplæring. Det blir fattet enkeltvedtak for særskilt språkopplæring ved starten av elevens skolegang i kommunen. Elevene får kartlagt sine norskferdigheter under veis i opplæringa.

Når eleven har behov for særskilt norskopplæring, har ikke skolen vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Lødingen kommune har ingen rutine for at skolen også skal vurdere dette.

Skolen fatter ikke enkeltvedtak når retten til særskilt språkopplæring opphører.

7. Frist for retting av lovbrudd

Fylkesmannen har i kapitlene 3, 4 og 6 konstatert lovbrudd. I denne rapporten gis Lødingen kommune frist til å rette lovbrudd, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 18.03.2015. Kommunen må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at det ulovlige forholdet er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddet er rettet.

Dersom lovbrudd ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Skolens arbeid med opplæring i fag

1. Lødingen kommune må sørge for at det lokale arbeidet med læreplaner ved Lødingen barneskole oppfylder kravene til opplæringsloven § 2-3, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 1-1, 3-1 og 3-2.

Lødingen kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Rektor sikrer at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til
  - mål for opplæringen
  - hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse

Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

2. Lødingen kommune må sørge for at den individuelle underveisvurderingen ved Lødingen barneskole bidrar til at elevene får realisert sine muligheter til å nå målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-2, 3-11, 3-12 og 3-13.

Lødingen kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 / mål i IOP som opplæringen er knyttet til.
- b. Lærerne veileder elevene i hva det legges vekt på i vurderingen i det enkelte faget.

Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

3. Lødingen kommune må sørge for at Lødingen barneskole sikrer at elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål, får vurdert sitt behov for særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8.

Lødingen kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.

8. Kommunens frist til å rette

Som nevnt i kapittel 7 ovenfor er kommunen gitt frist for å rette de ulovlige forholdene som er konstatert i denne rapporten.

Frist for tilbakemelding er **18.03.2015**.

Kommunen har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Gunn Elisabeth Johannessen
(tilsynsleder)

Arne Sandnes Larsen
(rådgiver)
Håkon Baltzersen
(rådgiver)

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

- Egenvurderingsskjema skolens ledelse
- Egenvurderingsskjema lærergruppe matematikk 5. – 7.trinn
- Egenvurderingsskjema lærergruppe mat og helse 5. – 7.trinn
- Egenvurderingsskjema lærergruppe naturfag 5. – 7.trinn
- Gjennomgående plan for matematikk 5., 6. og 7.klasse
- Arbeidsplaner for 6. og for 7.klasse uke 39
- Skjema for elevsamtale/kontaktmøter, 6.klasse vår 2015
- Arbeids- og årsplan for 5.klasse 2015/2016
- Mal for individuell opplæringsplan(IOP)
- Eksempel 1 på sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP for enkeltelev
- Organisering av spesialundervisningen (Lødingen kommune)
- Eksempel på årsrapport på IOP for enkeltelev
- Eksempel 2 på sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP for enkeltelev
- Eksempel på egenvurdering for elev, matematikk 7.trinn
- Eksempel på målprøve (ukesluttprøve uke 36) for tre fag
- Årsplan i Naturfag 7.trinn 2015/2016
- Eksempel på arbeid med kompetansemål, delmål og kriterier for måloppnåelse i delemne, naturfag
- Utkast til vurdering av måloppnåelse delemne i naturfag med kjennetegn/kriterier
- Eksempel på arbeid med kompetansemål, delmål og kriterier for måloppnåelse i delemne, naturfag (1.- 2.trinn)
- Eksempel på målprøve (4.trinn), delemne i naturfag
- Eksempel på tverrfaglig prosjektoppgave med kriterier
- Tema- og tidsplan for mat og helse 2015/2016
- Målark for mat og helse, 6.klasse
- Aktivitetsplan for Lødingen barneskole 2015/2016
- Skolens hjemmeside <http://www.lbsk.no/> med relevante dokumenter
- E-post fra rektor med enkelte avklaringer, datert 11.11.2015

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 20.10.2015

Det ble avholdt intervjuer med:

- Beth Jensen - rektor
- Marion Sørhaug – lærer matematikk
- Wenche Bakke – lærer naturfag
- Sarah Persson – lærer mat og helse
- Sissel Olsen – spesialpedagogisk ansvarlig
- Vibeke Tveit – tospråklærer - grunnleggende norsk for språklige minoriteter

Det ble avholdt samtale med:

- Foreldregruppe fra FAU
- Elevgruppe 5.-7.trinn/elevråd